
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ТА УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКИХ СПОРТСМЕНІВ У ДРУГІЙ РОСІЙСЬКІЙ ОЛІМПІАДІ 1914 РОКУ

Олексій Лях-Породько

Резюме. *Выявлены особенности подготовки украинских спортсменов для участия во Второй Российской Олимпиаде 1914 г. в Риге. Установлено, что спортивные деятели г. Киева были официальными посредниками в отношении организационных аспектов подготовки к Олимпиаде между Юго-Западным регионом страны и Балтийским олимпийским комитетом. Проанализировано участие представителей городов Киева и Севастополя в соревнованиях по легкой атлетике, гимнастике, перетягиванию каната, тяжелой атлетике, гребного и велосипедного спорта и др. Дополнены и уточнены данные относительно победителей и призеров, которые представляли украинские города Юга Российской империи. Определено значение Второй Российской Олимпиады в развитии физического воспитания и спорта в государстве.*

Ключевые слова: *Российская империя, Вторая Российская Олимпиада, спортивные соревнования.*

Summary. *The peculiarities of Ukrainian athletes preparation for participation in the Second Russian Olympics of 1914 in Riga are revealed. It is found that sports leaders of Kiev were official intermediaries in organizational aspects of preparation for the Olympic Games between Southwest region of the country and the Baltic Olympic Committee. It is analyzed participation of representatives of the cities of Kiev and Sevastopol in competitions on track and field athletics, gymnastics, rope pulling, and weightlifting, rowing and cycling, etc. The data about winners and prize-winners representing the Ukrainian cities of the South of the Russian empire is extended and refined. Significance of the Second Russian Olympics is defined for development of physical education and sports in the State.*

Key words: *Russian empire, Second Russian Olympics, sports competitions.*

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Активізації розвитку олімпійського спорту в Російській імперії на початку ХХ ст. сприяла участь представників Російської імперії у відродженні Олімпійських ігор сучасності (зокрема О. Бутовський), спортсменів країни в Олімпійських іграх (1896, 1900, 1908, 1912 рр.) та представників держави у Олімпійських конгресах (1896, 1897, 1905, 1914 рр.). Невипадково до початку Першої світової війни членами МОК від Російської імперії було шість представників (небагато країн можуть похвалитися такою ж кількістю на цей період). Окрім того, в таких сильних спортивними традиціями державах їх було ненабагато більше: Німеччина – 8, Франція – 7; Велика Британія – 7; США – 6.

Така плідна міжнародна діяльність не могла не позначитись і на розвитку олімпійського спорту в середині країни. Зокрема, у ці часи створюється Російський олімпійський комітет (1911 р.) та його регіональні відділення у Санкт-Петербурзі, Москві, Києві, Ризі, а також проводяться Перша і Друга російські олімпіади у 1913 та 1914 рр., які мали велике значення у становленні спортивного та олімпійського руху в державі. Адже їх проведення сприяло популяризації фізичного виховання серед населення, збільшенню кількості спортив-

них та гімнастичних товариств і клубів, створенню всеросійських союзів із різних видів спорту, а також формуванню державно-громадської структури управління цієї важливою соціальною сферою діяльності країни.

Значущою спортивною подією цих років є Друга Російська Олімпіада 1914 р., яка по-перше, вважалася одним із етапів підготовки спортсменів Російської імперії до Ігор VI Олімпіади, а по-друге, відбулася напередодні Першої світової війни.

Крім особливостей організації та проведення Другої Російської Олімпіади, на увагу заслуговують окремі аспекти підготовки та результати виступів спортсменів, які представляли міста Півдня Російської імперії, зокрема Києва та Севастополя.

За радянських часів інформація щодо Другої Російської Олімпіади здебільшого характеризувалась ідеологічною тенденційністю у контексті критики та акцентування уваги на недоліках [4, 10, 12,], що, звичайно, зменшувало значущість цих змагань. Сьогодні спостерігаємо інше висвітлення Другої Російської Олімпіади 1914 р. з огляду на аналіз особливостей підготовки, умов проведення, отриманих результатів тощо [11]. Однак недостатньо дослідженими залишаються питання підготовки та участі спортсменів Південно-Західно-

го краю* Російської імперії у Другій Російській Олімпіаді.

Дослідження виконано згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури та спорту Міністерства сім'ї, молоді та спорту України на 2011–2015 рр. за темою 1.1 «Історичні, організаційно-методичні та правові основи реалізації олімпійської освіти в Україні» (номер держреєстрації 0111U001714).

Мета дослідження – здійснити історико-теоретичний аналіз підготовки та виявити особливості участі українських спортсменів у Другій Російській Олімпіаді.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури та архівних фондів; історико-логічний метод.

Результати дослідження та їх обговорення. Ідея проведення всеросійських олімпіад знайшла підтримку як з боку держави, так і з боку суспільства. Адже в 1913 р. Перша Російська Олімпіада відбулася у Києві під патронатом Великого князя Дмитра Павловича за участю близько 600 спортсменів. У 1914 р. у Ризі взяли участь вже близько 1000 спортсменів і її теж покровителем була висока імператорська особа, тоді як організації Третьої (1915 р.) та Четвертої (1916 р.) російських олімпіад завадила Перша світова війна (табл. 1).

За прикладом всеросійських олімпіад проводилися й інші спортивні регіональні змагання: Олімпійські ігри товариства «Калев» (1912 р., Рига), Олімпійські ігри (1914 р., Одеса), Північнокавказька олімпіада (1915 р., Новоросійськ), Поволзька олімпіада (1916 р., Нижній Новгород) та ін. Ще до проведення Першої Російської Олімпіади 1913 р. у місті Києві, у 1909 р. в містечку Івано-Вознесенськ уже відбулися спортивні свята. Програма цього заходу і змагання з п'ятиборства були укладені відповідно до Олімпійських ігор.

Невипадково такі змагання, які мали безпосереднє відношення до Олімпійських ігор, проходили в різних містах Російської імперії. На відміну від всеросійських олімпіад, змагання регіонально-міського масштабу давали можливість місцевим спортсменам продемонструвати свої здатності, позмагатися з найсильнішими спортсменами країни.

Таблиця 1 – Всеросійські олімпіади 1913–1916 рр.

Рік	Місто	Кількість учасників
1913	Київ	Близько 600
1914	Рига	Близько 1000
1915	Москва	Не відбулась
1916	Санкт-Петербург	Не відбулась

* Частина сучасної України у складі Російської імперії

Важливим питанням для організаторів Олімпіад у Києві та Ризі була участь якнайбільшої кількості спортсменів. Якщо представництво найбільших міст країни (Санкт-Петербург, Москва тощо) не викликало сумнівів, то спортсмени провінційних міст зустрічали певні перешкоди (зокрема віддаленість, фінансування) для участі у змаганнях.

Наприклад, у 1913 р. виступали спортсмени з таких міст: Київ, Москва, Санкт-Петербург, Варшава, Рига, Харків, Одеса, Кам'янець-Подільський, Чернігів, Могильов, Луцьк, Новоросійськ, Севастополь, Ростов, Катеринослав, Курськ, Самара, Тирасполь, Рівне, Юр'єв, Віндава (21 місто Російської імперії). Проте, на думку професора О. Суника, до цього списку слід ще додати одне або й два міста кавказького регіону.

У 1914 р. до Риги приїхало набагато більше спортсменів, ніж до участі у Першій Російській Олімпіаді, які представляли 24 міста держави: Санкт-Петербург, Москва, Київ, Рига, Мітава, Лібава, Віндава, Ревель, Юр'єв, Лодзь, Варшава, Ковно, Гродно, Вільна, Севастополь, Мінськ, Орел, Вологда, Гомель, Смоленськ, Пенза, Тифліс, Нарва, Гельсінгфорс [5]. Найбільшу кількість спортсменів делегували: Рига – близько 300, Санкт-Петербург – 200, Київ – 150, Москва – 70. Всі інші міста представили по 20 і менше учасників. Якщо врахувати, що чотири міста – Рига, Санкт-Петербург, Київ, Москва – разом представляли 720 спортсменів, то на долю інших двадцяти міст держави припадають лише 280 учасників. Отже, і на Другій Російській Олімпіаді представництво провінційних міст було незначне, що викликало занепокоєння громадськості. Зокрема, у журналі «К спорту!» було надруковано статтю невідомого автора, який звернув увагу на актуальні проблеми участі провінційних спортсменів у Другій Російській Олімпіаді: «Что же ждет провинция от нее? Один из спортивных деятелей Петербурга как-то писал, что на первую Олимпиаду сверх ожидания было прислано провинцией очень немного участников, что Олимпиада, кроме Киева, почти никому из провинциалов ничего не дала. Это верно: при настоящем положении спорта в провинциальных обществах, последние совершенно лишены возможности послать своих представителей за неимением к этому средств. Таким образом, в Первой Олимпиаде участвовали, и на Вторую попадут только представители богатых столичных обществ, да те немногие спортсмены, кто на свой страх и риск отправится в далекое путешествие за тысячами и более верст» [1, 16]. Для вирішення цієї проблеми автор пропонує зако-

нодавчим шляхом надати безкоштовний проїзд учасникам не лише Олімпіади, а й Всеросійських та інших змагань.

Далі автор наголошує на тому, що у провінційних спортсменів, якщо ж і не вистачає спортивної майстерності, але є сильний дух, наполегливість та самовіддача. Також він зупинився на деяких хибних уявленнях громади у найвіддаленіших куточках країни щодо ролі спорту як соціального явища та позитивній виховній його функції. Він зазначив відсутність єдиних правил змагань (різне трактування правил у містах) та організаційно-технічні недоліки проведення змагань або й навіть відсутність будь-якого матеріально-технічного забезпечення для їх проведення у провінції.

Незважаючи на побоювання, які були небезпідставні, організаторам вдалося залучити якомога більшу кількість спортсменів із різних куточків Російської імперії. Серед міст, які представляли українські землі Російської імперії, були на жаль лише два – Київ та Севастополь. Однією з найчисельніших команд була київська, яка налічувала – 150 спортсменів. Така кількість учасників потребували ретельної підготовки та значних матеріальних затрат. Зокрема, активну діяльність щодо підготовки та виявлення кращих велосипедистів проявив спортивний гурток «Стріла». Насичений календар гуртка лише у червні 1914 р. складався з 10 днів змагань (табл. 2).

Окрім цього, 9 червня 1914 р. було проведено змагання дистанції у 14 верст на призи голови гуртка В. Бобровського. Переможцем велоперегонів став О. Пашков («Спорт»), друге місце виборов Шам, третіми фінішували Морозов та Файтецький (усі «Стріла») [3].

Не менш плідно готувалися до Другої Російської Олімпіади й інші київські спортивні гуртки.

Таблиця 2 – Календар підготовки спортивного гуртка «Стріла» до участі у Другій Російській Олімпіаді 1914 р.

Дата	Дистанція, верста	Змагання
6.06	10	Для новачків
7.06	20 15 10	Для класу I Для класу II Для класу III
8.06	25	Чемпіонат м. Києва та чемпіонат гуртка «Стріла»
9.06	–	Крос-коунтрі
10.06	30	Зірковий пробіг
11.06	–	Перегони з перешкодами
12.06	1 2	Естафета по ґрунтовій дорозі Естафета по шосе
14.06	–	Групова та фігурна їзда
19.06	100	Перегони на встановлення рекорду
25.06	230	Перегони Київ–Чернігів–Київ

Примітка: 1 верста становить 1 066,781 м

Підтвердженням цього є спільне засідання спортивних товариств, на якому розподіляли фінансове забезпечення та кількість учасників від кожного гуртка. Так, найбільшу кількість спортсменів – 25, до Риги мав змогу відправити гурток «Спорт», гурток любителів спорту – 22, товариство «Сокіл» – 20, спортивний гурток при Університеті Святого Володимира – 11, гурток «Стріла» – 10, «Яхт-клуб» – 8, гурток «Вега» – 3, тобто загальна їх кількість – 99 спортсменів, тоді як зазначалось вище їх було 150 чоловік. Тому відкритим залишається питання: хто ті – 51 київський спортсмен і які гуртки чи товариства вони представляли?

Окрім спортсменів – членів гуртків, до Риги мали можливість відправитись й спортсмени – військові. Так, напередодні Другої Російської Олімпіади Військовим міністерством було прийнято рішення щодо участі офіцерів військових округів. Зокрема, зазначалось, що до змагань допускаються офіцери всіх військових округів, за винятком найвіддаленіших (Туркестанського, Омського, Іркутського та Приамурського). Якщо більшості військовим округам рекомендувалось відрядити по 8 офіцерів, то Санкт-Петербурзькому, Варшавському та Київському дозволено було делегувати по 15 осіб [7]. Київський військовий округ був представлений групою нижніх чинів 42-ї піхотної дивізії. Вони демонстрували вільні вправи, вправи на турніку та брусах. Їхній виступ, який відбувся 9 липня, був оцінений високою нагородою – дипломом першого ступеня.

Серед представників українських земель Російської імперії у Ризі були спортсмени із Севастополя. Зокрема, один з них виступав у змаганнях з велосипедного спорту (шосейна гонка на дистанцію 250 верст). Цим учасником був Тирченко, який, до речі, гонку завершив четвертим. Відомі й інші представники цього міста, це була група учнів Севастопольської чоловічої гімназії віком від 12 до 15 років. Вони у Ризі продемонстрували високий рівень підготовки з гімнастики, а їх вільні вправи організатори оцінили дипломом першого ступеня за зразковий виступ [6].

Долучилися представники українських земель Російської імперії до організаційних аспектів підготовки Другої Російської Олімпіади. Зокрема, у журналі «К спорту!» повідомлялося, що згідно з рішенням Балтійського олімпійського комітету від 18 березня 1914 р. для усіх спортивних та інших організацій Півдня Російської імперії (Волинська, Київська, Чернігівська, Курська, Воронежська, Саратовська, Астраханська та інші губернії) посередницька діяльність з ним здійснюється лише через «Інформаційне бюро Півдня Російської імперії Балтійського олімпійського комітету». Наведемо цікавий факт. Бюро розміщувалось у Києві у будинку № 34 по вулиці Пушкінській у

квартирі № 3. Очоловав це бюро один з найактивніших діячів спортивного руху Києва О. Вешке [14]. Окрім цього, «Киевское беговое общество» заснувало перехідний приз у змаганнях з кінного спорту [8]. Детального аналізу потребують результати виступів київських спортсменів у Другій Російській Олімпіаді, тому що у спеціальній науковій літературі домінує інформація лише про окремих переможців та призерів [2], тоді як виступи інших спортсменів залишилися поза увагою фахівців (табл. 3).

Відповідно до календаря Другої Російської Олімпіади спортсмени Києва вступили у боротьбу в змаганнях із легкої атлетики, які розпочалися 6 і тривали по 11 липня цього року. Так, у бігу на 100 м серед учасників першого забігу був Галаневич, який фінішував третім, а Вешке був третім у четвертому забігу. У п'ятому забігу першим фінішу стрічку перетнув Орлов з результатом 11,0 с. До речі, саме він у травні цього року на легкоатлетичних змаганнях Москва–Київ встановив новий національний рекорд 10,9 с. У півфінальних змаганнях, а саме у другому забігу, один з найкращих київських спринтерів – М. Орлов був другим, який пробившись до фіналу бігу на 100 м (переможцем якого став представник Москви – Архіпов) фінішував четвертим за крок від призового місця. Він же був переможцем і в бігу на 400 м, а київський спортсмен Фукс закінчив свій виступ у цих змаганнях, фінішувавши другим у першому забігу.

У бігу на 800 м у третьому забігу Фукс був другим з результатом – 2.02,2, а у фіналі, який відбувся 10 липня, він блискуче переміг своїх суперників, фінішувавши першим. Окрім нього, у фінальному забігу виступав ще один киянин – Соколов, який дистанцію завершив другим.

Серед учасників бігу через бар'єри на дистанцію 110 м був київський легкоатлет Сидоров (в ін-

шому джерелі він згадується під прізвищем Северов), який у другому забігу до фінішу прийшов другим. Проте у фіналі йому не вдалося показати гарний результат.

Вдало виступив киянин Снімщиков у змаганнях з бігу на 5 000 м. Він подолав цю дистанцію третім.

Не менш успішно для київських спортсменів завершилася естафета з бігу на 400 м (4x100), у якій взяли участь команди із Санкт-Петербурга, Києва, Юр'єва та Риги. У підсумку змагань київська команда виборола друге місце. Водночас в олімпійській естафеті 4x400 м київський гурток «Спорт» посів третє місце. Також результату гуртку «Спорт» вдалося досягнути і у змаганнях кроскоунтри на дистанцію 8 000 м. Цей вид змагань проводився як в індивідуальному, так і у командному заліку. Якщо результати в індивідуальному заліку були невтішними, то у командному заліку київський гурток любителів спорту посів третє місце (інше джерело вказує, що це був гурток «Спорт»).

Не пощастило киянину Д. Латті у змаганнях зі стрибків у висоту з розбігу. Він разом з Г. Клеммером (Ревель) показав однаковий результат – 1 м 70 см, але у їхньому двобої кращим виявився саме представник міста Ревель. На жаль у цих змаганнях спортсмени Києва втратили можливість посісти друге місце і задовольнилися третім. Однак уже у наступних змаганнях зі стрибків у висоту без розбігу Д. Латті продемонстрував майстерність та наполегливість і посів друге місце, поділивши його з ризьким спортсменом Шведревицем.

У змаганнях зі штовхання ядра Смутний з результатом 10 м 6 см виборов третє місце, поступившись сильним спортсменом Бірзнаку та Озолу (Рига).

Також вдало для київських спортсменів завершилися змагання з метання молота. Зокрема, Подкович посів третє місце, метнувши снаряд на 27 м 81 см.

Успішно виступив К. Вешке у змаганнях зі стрибків у довжину з розбігу, здобувши перемогу. Однак у зв'язку з тим що він виявився громадянином іншої держави (маючи німецьке коріння), його результат було анульовано. Отже, ще в одних легкоатлетичних змаганнях київські спортсмени втратили нагороду.

Призовим місцем завершився виступ київських спортсменів у змаганнях з перетягування каната. У боротьбі з командами товариства «Марс» та «Уніон» (Рига), які посіли відповідно перше та друге місця, команда гуртка любителів спорту виборола третє.

Таблиця 3 – Представники Києва – переможці та призери Другої Російської Олімпіади 1914 р.

Представник	Вид спорту, дисципліна	Місце
Фукс	Легка атлетика, біг на 800 м	I
Соколов	Легка атлетика, біг на 800 м	II
Гурток «Спорт»	Легка атлетика, естафета 400 м (4x100)	II
Латті	Легка атлетика, стрибки у висоту без розбігу	II
Гриненко	Важка атлетика	II
Латті	Легка атлетика, стрибки у висоту з розбігу	III
Снімщиков	Легка атлетика, біг на 5 000 м	III
Гурток «Спорт»	Легка атлетика, естафета 4x400 м	III
Смутний	Легка атлетика, штовхання ядра	III
Подкович	Легка атлетика, метання молота	III
Гурток любителів спорту	Легка атлетика, крос-коунтри 8 000 м	III
Гурток любителів спорту	Перетягування каната	III
Латушкін	Важка атлетика	III
Єлісеєв	Важка атлетика	III

Недоліки в організації змагань із плавання призвели до того, що спортсмени із Санкт-Петербурга, Москви, Києва та інших міст відмовились від участі.

Невдало виступили деякі спортсмени з Києва у боротьбі. Вони були представлені лише у двох вагових категоріях: найлегша (вага "пір'їни") – Верьовкін; середня – Новицький та Редер.

У змаганнях з веслувального спорту брали участь спортсмени спортивного товариства при Університеті Святого Володимира. Однак у заїздах двійок вони відмовились від участі, а на їхньому човні перемогу здобули москвичі Переселенцев та Найдьонов [9].

Значних успіхів досягли київські спортсмени у змаганнях з важкої атлетики. Зокрема, 6 липня Гриненко у ривку однією рукою встановив новий світовий рекорд – 75 кг серед середньоваговиків, а також національні рекорди серед середньоваговиків та напівваговиків. Окрім цього, якнайкраще виступили Красовський та Латушкін у жимі та Габіх у ривку двома руками [13]. Фінальні змагання важкоатлетів відбулися 9 липня і цього разу київські атлети продемонстрували свою майстерність. Так, у легкій вазі третє місце поділили Латушкін та Габіх, у результаті бронзу здобув Латушкін, оскільки він був легшим. У напівважкій вазі другим був Гриненко і третім Єлисеєв. Так охарактеризував виступ спортсменів із провінції, зокрема з Києва, голова Всеросійського союзу важкої атлетики Людвіг Чаплинський, порівнюючи їхні результати з Першою Російською Олімпіадою: «Комментарии излишни. Видно, что от Киева до Риги – дистанция огромного размера, и больше всего использовали эту дистанцию именно киевские атлеты. Честь им и слава за их дружную, согласную работу!» [13, 8].

Такої характеристики заслуговують не лише важкоатлети, а й всі інші спортсмени, які представляли українські міста Російської імперії. Варто відзначити київських легкоатлетів, результати виступів яких підтвердили високий рівень

розвитку цього виду спорту у місті. В цілому ж проведення Другої Російської Олімпіади дало поштовх для активізації розвитку фізичного виховання і спорту в державі.

Висновки

Друга Російська Олімпіада 1914 р. у Ризі відіграла важливе значення у розвитку фізичного виховання, спорту та олімпійського руху в Російській імперії на початку ХХ ст. За окремими показниками ці змагання перевершили Першу Російську Олімпіаду, яка відбулася у Києві у 1913 р. Порівняно з Київською Олімпіадою, у Ризі майже удвічі збільшилась кількість спортсменів. Значно розширилась географія учасників, від найбільших міст до найвіддаленіших куточків держави. Значних успіхів досягли спортсмени не лише Санкт-Петербургу чи Москви, а й інших міст, таких, як Київ, Рига, Ревель тощо. Зокрема, представники Києва на Другій Російській Олімпіаді продемонстрували високий рівень підготовки, майстерність та волю до перемоги. Ними було здобуто чотирнадцять призових місць, з них перших – 1, других – 4, третіх – 9, у трьох видах спорту (легка та важка атлетика, перетягування каната). Слід відзначити блискучі виступи важкоатлетів з установленням світового рекорду Федором Гриненком. Окрім цього, організаційним комітетом Олімпіади було відмічено майстерні гімнастичні виступи представників Севастополя та Київського військового округу.

Одним із ключових недоліків Другої Російської Олімпіади, поряд з організаційними, було те, що рівень спортивної майстерності спортсменів з провінції поступався представникам великих міст. Це підтверджувало, що розвиток спорту в регіонах Російської імперії ще залишався на етапі становлення і потребував державної підтримки.

У перспективі подальших досліджень буде здійснена спроба з'ясувати значення Першої та Другої російських олімпіад 1913 та 1914 рр. у розвитку спортивного та олімпійського руху в Російській імперії.

Література

1. Ахтиаров. Провинция и вторая Олимпиада / Ахтиаров // К спорту! – 1914. – № 16. – С. 16–17.
2. Кізченко В. І. З історії розвитку спорту на Україні (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / В. І. Кізченко // Укр. істор. журн. – 1980. – № 7. – С. 94–102.
3. Киев // К спорту! – 1914. – № 24. – С. 17.
4. Крадман Д. Первые российские олимпиады / Д. Крадман // Спорт. жизнь России. – 1979. – № 7. – С. 24–25.
5. Мельников В. С. Вторая Российская Олимпиада / В. С. Мельников // Физкультура в шк. – 1997. – № 3. – С. 84–88.
6. Российская Олимпиада в Риге // Рус. спорт. – 1914. – № 29. – С. 3–5.
7. // Российская Олимпиада в Риге // Рус. спорт. – 1914. – № 22. – С. 5.
8. // Российская Олимпиада в Риге // Рус. спорт. – 1914. – № 23. – С. 6.
9. // Российская Олимпиада в Риге // Рус. спорт. – 1914. – № 28. – С. 3–4.
10. Российские олимпиады // Физкультура и спорт. – 1956. – № 7. – С. 28–29.

11. *Сунік А. Б.* Российский спорт и олимпийское движение на рубеже XIX–XX веков / А. Б. Сунік. – Изд. 2-е, испр. и дополн. – М.: Сов. спорт, 2004. – 764 с.
12. *Такер М. И.* Первые российские олимпиады / М. И. Такер // Теория и практика физ. Культуры. – 1964. – № 10. – С. 14–16.
13. *Чаплинский Л.* От Киева до Риги / Л. Чаплинский // Рус. спорт. – 1914. – № 29. – С. 8.
14. *Юзь России* – Вторая Российская Олимпиада // К спорту! – 1914. – № 14. – С. 15.

References

1. *Akhtiarov.* A province and the Second Olympic Games / Akhtiarov // To sport! – 1914. – N 16. – P. 16 – 17.
2. *Kizchenko V. I.* About the history of development of sports in Ukraine (the end of XIX – the beginning of XX century) / V. I. Kizchenko // the Ukrains'kyi istorychnyi zhurnal. – 1980. – N 7. – P. 94–102.
3. *Kiev* // To sport! – 1914. – N 24. – P. 17.
4. *Kradman D.* The first Russian Olympic Games / D. Kradman // Sportivnaia zhyzn Rossii. – 1979. – N 7. – P. 24–25.
5. *Melnikov V. S.* The Second Russian Olympic Games / V. S. Melnikov // Fizkultura v shkole. – 1997. – N 3. – P. 84–88.
6. *The Russian Olympic Games in Riga* // Russkii sport. – 1914. – N 29. – P. 3–5.
7. *II Russian Olympic Games in Riga* // Russkii sport. – 1914. – N 22. – P. 5.
8. *II Russian Olympic Games in Riga* // Russkii sport. – 1914. – N 23. – P. 6.
9. *II Russian Olympic Games in Riga* // Russkii sport. – 1914. – N 28. – P. 3–4.
10. *Russian Olympics* // Fizkultura i sport. – 1956. – N 7. – P. 28 – 29.
11. *Sunik A. B.* Russian sports and the Olympic movement on the boundary of the XIX – the XX-th centuries / A. B. Sunik. – 2nd ed., corrected and added. – Moscow: Sovetskii sport, 2004. – 764 p.
12. *Tacker M. I.* The first Russian Olympic Games / M. I. Tacker // Theory and practice of physical culture. – 1964. – N 10. – P. 14–16.
13. *Chaplinskii L.* From Kiev to Riga / L. Chaplinskii // Russkii sport. – 1914. – N 29. – P. 8.
14. *The South of Russia* – the Second Russian Olympic Games // To sport! – 1914. – N 14. – P. 15.